

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2009

GAEILGE – GNÁTHLEIBHÉAL

PÁIPÉAR II

(110 marc)

DÉ MÁIRT, 9 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 go dtí 11.50

(Ní mór do na hiarrthóirí cúram a dhéanamh de chruinneas na teanga. Caillfear marcanna má bhítear faillitheach ann.)

Freagair Ceist Iomlán ((a) agus (b)) sa Phrós agus san Fhilíocht.

Maidir leis an bPrós:

Tá rogha idir an Cúrsa Ainmnithe (leathanach 2) agus an Cúrsa Roghnach (leathanach 5).

Maidir leis an bhFilíocht:

Tá rogha idir an Cúrsa Ainmnithe (na leathanaigh 3 agus 4) agus an Cúrsa Roghnach (leathanach 6).

THALL →

Féach ar na treoracha ar leathanach 1 sula bhfreagraíonn tú an roinn seo.

CEIST 1

– PRÓS AINMNITHE –

[55 mharc]

Freagair (a) agus (b) anseo.

(a) (i) ‘“Tá do sheic scoláireachta in oifig an sparánaí,” arsa an Púca.’ (*Lig Sinn i gCathú*)
Tabhair **cuntas** ar ar tharla sa sliocht ina dhiaidh sin. (25 mharc)

(ii) Cén sórt duine é an Púca, dar leat? Déan cur síos **gairid** air agus inis cén fáth ar thaitin (**nó** nár thaitin) sé leat. (Is leor **dhá** fháth.) (10 marc)

NÓ

(i) “Ní fheadar ’on domhan, a Thomáis, cad a cheannóm?” (*Fiche Blian ag Fás*)
Tabhair **cuntas** ar ar tharla sa teach tábhairne. (25 mharc)

(ii) Cén sórt duine í bean an tí, dar leat? Déan cur síos **gairid** uirthi agus inis cén fáth ar thaitin (**nó** nár thaitin) sí leat. (Is leor **dhá** fháth.) (10 marc)

(b) (i) Maidir leis na saothair eile a ndearna tú staidéar orthu le linn do chúrsa, *Lá Buí Bealtaine/ Clare sa Spéir, An Cearrbhach Mac Cába* agus *Coileach Ghleann Phádraig /An Bhean Óg*, roghnaigh **saothar amháin** díobh a bhfuil **ceann amháin** de na *téamaí* seo a leanas i gceist ann. Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar faoin *téama* atá roghnaithe agat.

eagla
uaigneas

grá (nó fuath)
draíocht

gliceas
saol an phósta

(20 marc)

NÓ

(ii) Maidir leis na saothair eile a ndearna tú staidéar orthu le linn do chúrsa, *Lá Buí Bealtaine/ Clare sa Spéir, An Cearrbhach Mac Cába* agus *Coileach Ghleann Phádraig /An Bhean Óg*, roghnaigh **saothar amháin** díobh. Tabhair **cuntas gairid** ar **dhá** rud ann, rud amháin a thaitin leat **agus** rud amháin nár thaitin leat. (20 marc)

Freagair (a) agus (b) anseo.

- (a) (i) Cad is téama don dán *Gealt?* (thíos) dar leat? (8 marc)
- (ii) Déan cur síos ar iompar an tiománaí. Is leor **dhá** phointe. (8 marc)
- (iii) Luaigh **dhá** mhothúchán atá sa dán.
Déan cur síos, i **d'fhocail féin**, ar an dá mhothúchán sin sa dán. (8 marc)
- (iv) An maith leat an dán seo? Cuir fáthanna le do fhreagra. (Is leor **dhá** fháth.) (11 mharc)

GEALT?

Léim gealt in airde ar bhus a sé déag inné
agus pitseámaí air – stríocaí liath is dearg orthu!
Shuigh sé síos in aice le fear a raibh babhlaer agus *briefcase* air!
Rug an créatúr greim an duine bháite ar a *bhriefcase*!
Trí shuíochán síos uaidh chrosáil bean a cosa!
Rug máthair greim an duine bháite ar a páiste!
D'fhéach an páiste ar an ngealt!
Rinne an ghealt meangadh mór mantach gáire!

Labhair an tiománaí le fear an *depot*!
Labhair fear an *depot* le lucht 999!
Fuair sé lucht dóiteáin ar dtús is d'fhiafraigh siadsan de
an raibh an ghealt i mbaol nó tré thine nó in airde ar chrann
– Ní raibh!
Bhris an fear dóiteáin an líne!
Ghlan an tiománaí sruth allais dá éadan!
'A Chríost,' a scread sé – de chogar ar eagla go gcloisfeadh
gealt na bpitseámaí é – 'Cuir fios ar na *bloody* Gardaí!'

Tháinig na Gardaí is ghlanadar an bóthar amuigh i Ráth Fearnáin!
Tháinig an t-arm is luíodar taobh thiar dá leoraithe,
meaisínghunnaí crochta!
Tháinig na dochtúirí lena gcuid steallairí is le veist cheangail
... Tháinig an bus!
Bhí fear an *bhriefcase* báite ina chuid allais féin!
Bhí bríste an tiománaí fliuch!
Bhí bean na gcos crosáilte fós coschrosáilte!
Bhí rúnaí a bhí le bheith in oifig mhór i Sráid Chamden
leathuair a' chloig ó shin anois i Ráth Fearnáin!
Bhí an páiste ag stánadh ar an ngealt!
Bhí an ghealt ag súgradh le cnaipí a phitseámaí
– é fós ag gáire go mantach!
... Stad an bus!
... D'ardaigh an ghealt a cheann!
D'aithin sé dochtúir! D'aithin an veist cheangail!
Is é fós ag gáire léim sé suas is rith amach an doras
Isteach i lámha an dochtúra! Isteach sa veist a bhí gan lámha!

Istigh sa bhus phléasc osna faoisimh!
Níor labhair ach an páiste –
'A Mhamaí, cén fáth nach ligfeá domsa mo phitseámaí
a chaitheamh ar an mbus?'

NÓ

- (i) Cad is téama don dán *Bímse Buan ar Buairt Gach Ló* (thíos), dar leat? (8 marc)
- (ii) Luaigh **dhá** íomhá (pictiúr) atá sa dán.
Déan cur síos, **i d'fhocail féin**, ar an **dá** íomhá (pictiúr) sin sa dán. (8 marc)
- (iii) Luaigh **dhá** rud sa dán a thaispeánann go raibh brón ar an domhan. (8 marc)
- (iv) Ar thaitin an dán seo leat? Cuir fáthanna le do fhreagra. (Is leor **dhá** fháth.) (11 mharc)

Bímse Buan ar Buairt Gach Ló

Bímse buan ar buairt gach ló,
ag caoi go crua 's ag tuar na ndeor,
mar scaoileadh uainn an buachaill beo
's ná ríomhtar tuairisc uaidh, mo bhrón!

Curfá:

Is é mo laoch, mo ghille mear,
is é mo Shaesar, gille mear;
ní bhfuairéas féin aon tsuan ar séan
ó chuaigh i gcéin mo ghille mear.

Ní haoibhinn cuach ba suaire ar neoin,
táid fíorchoin uaisle ar uatha spóirt,
táid saoithe 's suadha i mbuairt 's i mbrón
ó scaoileadh uainn an buachaill beo.

Níor éirigh Phoebus féin ar cóir,
ar chaomhchneas ré tá daolbhrat bróin,
tá saobha ar spéir is spéirling mhór
chun sléibhe i gcéin mar d'éala' an leon.

Níl séis go suaire ar chruachruit cheoil,
tá an éigse i ngruaim gan uaim 'na mbeol,
táid béithe buan ar buairt gach ló
ó théarnaigh uainn an buachaill beo.

- (b) (i) Maidir leis an dán *Jack* (thíos), roghnaigh mothúchán **amháin** as an liosta seo a leanas agus tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa dán faoin mothúchán atá roghnaithe agat.

grá	brón	cumha
cion	dóchas	pléisiúr

(20 marc)

NÓ

- (ii) Maidir leis an dán *Jack* (thíos), tabhair cuntas **gairid** ar phríomhsmaointe an dáin **agus** ar íomhá (pictiúr) **amháin** sa dán sin a thaitin go mór leat. (20 marc)

Jack

Strapaire fionn sé troithe ar airde,
Mac feirmeora ó iarthar tíre,
Ná cuimhneoidh feasta go rabhas–sa oíche
Ar urlár soimint aige ag rince,

Ach ní dhearúfdad a ghéaga im thimpeall,
A ghéaga ciúin ná a chaint shibhialta –
Ina léine bhán is a ghruaig nuachíortha
Buí fén lampa ar bheagán íle.

Fágfaidh a athair talamh ina dhiaidh aige,
Pósfaidh bean agus tógfaidh síolbhach,
Ach mar conacthas domhsa é arís ní chífear,
Beagbheann ar chách mar 'gheal lem chroí é.

Barr dá réir go raibh air choíche!
Rath is séan san áit ina mbíonn sé!
Mar atá tréitheach go dté crích air –
Dob é an samhradh so mo rogha 'pháirtí é.

Féach ar na treoracha ar leathanach 1 sula bhfreagraíonn tú an roinn seo.

CEIST 1

– PRÓS ROGHNACH –

[55 mharc]

Freagair (a) agus (b) anseo.

- (a) (i) Maidir le **sliocht as úrscéal** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, tabhair **cuntas** ar na príomhimeachtaí (rudaí) a tharla sa sliocht sin. (23 mharc)

Ní mór teideal an úrscéil sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir. (2 mharc)

- (ii) Cén phearsa (carachtar) is mó a thaitin leat sa sliocht sin? Déan cur síos **gairid** air/uirthi. Inis cén fáth ar thaitin sé/sí leat. (Is leor **dhá** fháth.) (10 marc)

NÓ

- (i) Maidir le **sliocht as dírbheathaisnéis** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, tabhair **cuntas** ar an mothúchán is láidre atá le sonrú (le feiceáil) ann. (23 mharc)

Ní mór teideal na dírbheathaisnéise sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir. (2 mharc)

- (ii) Déan cur síos **gairid** ar phearsa amháin sa dírbheathaisnéis sin a thaitin leat (**nó** nár thaitin leat). (10 marc)

- (b) (i) Maidir leis na saothair phróis eile a ndearna tú staidéar orthu le linn do chúrsa, agus nár úsáid tú i gcuid (a) thuas, roghnaigh **saothar amháin** díobh a bhfuil **ceann amháin** de na téamaí seo a leanas i gceist ann. Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar faoin téama atá roghnaithe agat.

eagla	grá (nó fuath)	gliceas	
uaigneas	draíocht	saol an phósta	(18 marc)

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir. (2 mharc)

NÓ

- (ii) Maidir leis na saothair phróis eile a ndearna tú staidéar orthu le linn do chúrsa, agus nár úsáid tú i gcuid (a) thuas, roghnaigh **saothar amháin** díobh. Tabhair **cuntas gairid** ar **dhá** phearsa (carachtar) ann, pearsa (carachtar) amháin a thaitin leat agus pearsa (carachtar) amháin nár thaitin leat. (18 marc)

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir. (2 mharc)

Freagair (a) agus (b) anseo.

- (a) (i) Maidir le dán nua-aimseartha **amháin** a chum **bean** agus a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, inis **i d'fhocail féin**, cad is téama don dán sin, dar leat. (8 marc)
- (ii) Roghnaigh **dhá** mhothúchán a luann an file sa dán seo agus déan cur síos orthu **i d'fhocail féin**. (8 marc)
- (iii) An dóigh leat go bhfuil teideal an dáin seo oiriúnach? Cuir fáth **amháin** le do thuairim. (7 marc)
- (iv) An maith leat an dán seo?
Cuir fáthanna le do fhreagra. (Is leor **dhá** fháth.) (10 marc)

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(2 mharc)

NÓ

- (i) Maidir le dán nua-aimseartha **amháin** a chum **bean nó fear** agus a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, inis cén mothúchán is mó atá sa dán, dar leat. Cuir fáthanna le do fhreagra. (Is leor **dhá** fháth.) (8 marc)
- (ii) Roghnaigh **dhá** mheafar a úsáideann an file sa dán seo agus déan cur síos, **i d'fhocail féin**, ar an **dá** mheafar sin. (8 marc)
- (iii) Scríobh nóta **gairid** faoi rud **amháin** sa dán a cheap tú a bhí suimiúil. (8 marc)
- (iv) Ar thaitin an dán seo leat?
Cuir fáthanna le do fhreagra. (Is leor **dhá** fháth.) (9 marc)

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(2 mharc)

- (b) (i) Maidir leis na dánta eile a ndearna tú staidéar orthu le linn do chúrsa, **agus nár úsáid tú i gcuid (a) thuas**, roghnaigh **dán amháin** díobh a chum **bean**, a bhfuil ceann **amháin** de na mothúcháin seo a leanas i gceist ann. Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa dán faoin mothúchán sin atá roghnaithe agat.

grá
cion

brón
dóchas

cumha
pléisiúr

(18 marc)

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(2 mharc)

NÓ

- (ii) Maidir leis na dánta eile a ndearna tú staidéar orthu le linn do chúrsa, **agus nár úsáid tú i gcuid (a) thuas**, roghnaigh **dán amháin** díobh a chum **bean**. Tabhair cuntas **gairid** ar phríomhsmaointe an dáin *agus* ar íomhá (pictiúr) **amháin** sa dán a thaitin leat (**nó** nár thaitin leat). (18 marc)

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(2 mharc)

Leathanach Bán